

Кравченко Олексій Олександрович,
курсант навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ІДЕНТИЧНІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

У сучасних умовах глобальної нестабільності, збройних конфліктів, гібридної агресії та трансформацій інформаційного простору проблема національної безпеки дедалі більше виходить за межі суто військового або інституційно-державного розуміння. Вона набуває комплексного характеру, охоплюючи гуманітарний, соціокультурний, інформаційний і правовий виміри. У цьому контексті особливого значення набуває феномен ідентичності як внутрішнього ресурсу стійкості суспільства та держави.

Національна ідентичність постає інтегративним чинником, що забезпечує єдність суспільства, узгодженість соціальних дій і здатність до самоорганізації в умовах кризових викликів. Вона ґрунтується на спільних цінностях, історичній пам'яті, культурних кодах, мові та правових орієнтирах, формуючи символічний простір «ми», без якого неможливе стає існування політичної нації. Як підкреслює Ю. Габермас, у сучасному демократичному суспільстві ідентичність пов'язується не лише з етнокультурною спільністю, а й із громадянством, конституційними цінностями та практиками публічної солідарності [1, с. 23–25].

У науковому дискурсі ідентичність розглядається як динамічний процес соціального конструювання, у межах якого відбувається осмислення належності, формування уявлень про «своє» і «чуже», прийнятне та загрозливе. У цьому сенсі, за М. Кастельсом, ідентичність може виступати як джерело соціальної мобілізації та солідарності або, навпаки, як простір маніпуляцій і конфліктів, що безпосередньо впливає на безпекову ситуацію в державі [5, с. 6–8].

Відсутність спільної ідентифікаційної основи або її цілеспрямоване розмивання зумовлюють фрагментацію суспільства, зниження рівня довіри та підвищення вразливості до зовнішніх впливів. Особливу небезпеку для національної безпеки становлять інформаційні та культурні загрози, що реалізуються через дезінформацію, пропаганду, нав'язування альтернативних ідентифікаційних моделей, дискредитацію національної історії, мови, символів і базових цінностей. Інформаційна агресія спрямована не стільки на зміну конкретних політичних рішень, скільки на трансформацію масової свідомості, підлив почуття належності й солідарності, унаслідок чого криза ідентичності перетворюється на прямий виклик національній безпеці.

Формування стійкої національної ідентичності виступає важливим

інструментом протидії гібридним загрозам. Вона забезпечує критичне сприйняття інформації, імунітет до маніпулятивних наративів, готовність захищати демократичні цінності та конституційний лад. Водночас ідентичність не може зводитися до уніфікування або нав'язування єдиної ідеологічної моделі. Йдеться про поєднання спільних ціннісних орієнтирів із визнанням культурного плюралізму, прав людини та свободи самовираження.

У цьому контексті особливого значення набуває правовий вимір ідентичності, пов'язаний із категорією конституційної ідентичності. Як слушно зазначає В. Ковальчук, конституційна ідентичність постає відображенням національної ідентичності в конституції та втілюється через систему базових цінностей, принципів і інститутів, покликаних забезпечити збереження державності, суверенітету та правопорядку в умовах перманентних загроз [4, с. 206–210].

Саме цінності конституціоналізму виконують функцію нормативного «ядерного шару» ідентичності, що обмежує деструктивні трансформації та забезпечує спадковість державного розвитку.

Важливу роль у зміцненні ідентичності відіграють державні стратегії у сфері національної безпеки, інформаційної політики, культури й освіти. В Україні відповідні підходи закріплені у Стратегії національної безпеки України, яка визначає суспільну згуртованість, національну єдність і стійкість як ключові елементи безпекової політики [2], а також у Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України, спрямованій на формування спільних ціннісних орієнтирів, протидію дезінформації та розвиток відповідального інформаційного середовища [3]. Зазначені документи орієнтовані не на обмеження свободи думки, а на створення умов для свідомої громадянської участі та зміцнення демократичної ідентичності.

Отже, у сучасному світі ідентичність постає не другорядним культурним феноменом, а стратегічним ресурсом національної безпеки. Її цілеспрямоване, науково обґрунтоване та демократично виважене формування сприяє зміцненню державної стійкості, підвищенню рівня суспільної довіри та здатності ефективно протидіяти як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам у соціокультурному та правовому вимірах.

Список використаних джерел

1. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність / пер. з нім. Київ : Дух і Літера, 2004. 192 с.
2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»» від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>
4. Ковальчук В. Конституційна ідентичність та національні цінності в

умовах перманентної загрози державності України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 206–213. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.30>

5. Castells M. *The Power of Identity*. Oxford : Blackwell Publishing, 2010. 584 p.

Кригін Євген Володимирович,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Дорошук Ніна Олександрівна,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Український народ прагнув до незалежності у всі роки свого існування. Починаючи від часів козацтва, закінчуючи нинішнім часом, коли українські воїни героїчно боронять нашу державу та народ від підлого нападу та терористичних атак росії. Жага до свободи притаманна кожному українцю, саме тому Україна зараз є незалежною та суверенною державою, яка здатна захистити себе навіть у такі складні часи. Прикладом героїчної боротьби нашого народу із агресором була також Друга світова війна (1939–1945 рр.).

Після вторгнення Німеччини в Польщу у вересні 1939 р., Червона армія, відповідно до умов пакта Молотова-Ріббентропа, вступила на територію Східної Галичини, Волині та Полісся, а вже в листопаді сесія Верховної Ради СРСР, задовольнивши «прохання» Народних Зборів Західної України, прийняла рішення про включення Західної України до складу СРСР із возз'єднанням її з УРСР. Радянський Союз звісно переслідував власну вигоду і прагнув розширити свій вплив. Для українців ця подія була неоднозначною: з одного боку це було об'єднання нації, але з іншого, для західних українців це була зміна одного окупанта, на іншого. Почалась радянська: одержавлено засоби виробництва, заборонено діяльність українських партій і організацій, розпочато репресії проти діячів ОУН, Січових Стрільців, та навіть священників і вчителів. Українці не сприймали колективізацію, репресії, закриття церков та переслідування інтелігенції, хоча були й ті, хто вітали «возз'єднання».

У 1940 році відбувся розпад Організації українських націоналістів на дві частини: ОУН (м) під проводом Андрія Мельника та ОУН (б) під проводом